

bfd

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
23/108 - 39

Saksbeh.:
Betty Koreh, 416 71 960

Dato:
13.10.2023

Høringssvar fra rådet for kjønns- og seksualitetsmangfold - Endringer i trossamfunnsloven

Rådet for kjønns- og seksualitetsmangfold er et rådgivende organ for byrådet og bystyret i Oslo kommune i saker som angår kjønns- og seksualitetsmangfold. Rådet har rett til å uttale seg i alle saker som angår kjønns- og seksualitetsmangfold. Uttalelsene skal følge saksdokumentene til det organet som avgjør saken endelig. Rådet ønsker å legge frem sitt syn på ovennevnte høring, og hvordan det ser ut for personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet og de organisasjonene som representerer denne sammensatte gruppen.

Trossamfunns påvirkning på samfunnet

Forslaget til endringer i trossamfunnsloven har en rekke foreslåtte endringer som i større eller mindre grad vil kunne bedre situasjonen for både troende og trossamfunn med tanke på diskriminering utenfra, altså samfunnets behandling både formelt (stat, kommune og andre myndigheter/myndighetspersoner) og uformelt (i dagliglivet, i medier, sosiale medier, politiske diskusjoner osv.).

Det er av Rådets oppfatning at der forslaget til endringer ikke går langt nok, er konsekvensen at handlinger/aktiviteter vil gjøre minoriteter som ellers skal ha et diskrimineringsvern til ofre for lovlig diskriminering. Vårt klare råd er at diskriminering ikke skal skje og at det ikke bør åpnes for unntak fra forbudet mot diskriminering. Vi mener at forslaget i for liten grad ser på problemstillinger knyttet til trossamfunn og/eller myndighetspersoner i trossamfunn som bruker eller utnytter sin posisjon til å påvirke samfunnet eller personer på en måte som rammer utsatte grupper og minoriteter. Lovverket må beskytte samfunnet mot negativ påvirkning der utsatte grupper og minoriteter blir direkte eller indirekte skadelidende.

Vi mener at departementet burde vurdere tiltak blant annet innenfor disse områdene:

- Religiøse myndighetspersoner som oppfordrer til diskriminering, trakassering eller annen ulovlig eller uakseptabel behandling av personer som ikke tilhører samme tro eller trossamfunn eller som rammer enkeltpersoner eller minoritetsgrupper, for eksempel lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, kvinner, BDSMere eller andre som bryter med rådende normer for kjønn og seksualitet.
- Behandling av personer med sammensatt minoritetsbakgrunn, f.eks. skeive i religiøse samfunn, se også eget avsnitt om dette
- Samfunn eller myndighetspersoner i samfunn som oppfordrer til å begrense både ytringsfrihet og andre menneskerettigheter beskyttet av grunnloven eller internasjonale instrumenter for mennesker utenfor trossamfunnet.

Trossamfunn og problematikk knyttet til sammensatte minoriteter

Høringsnotatet refererer jevnlig til likestillings- og diskrimineringsloven § 6, men det er noe uklart hvorfor notatet ikke ser på alle gruppene som er omtalt spesifikt i denne loven, og særlig i kapittel 2 av høringsnotatet nevnes kun kjønn, religion og livssyn.

Rådet har de senere årene hatt mye fokus i vårt arbeid på *sammensatte minoriteter*, altså personer som registrerer/identifiserer seg med flere mulige minoritetskategorier. Eksempler kan være skeive i religiøse miljøer, se også eget punkt om "internjustis", eller transpersoner av en ikke-norsk etnisk bakgrunn, skeive med funksjonshemming eller en kombinasjon av flere slike kategorier. Disse personene er overrepresentert på statistikker over personer som opplever vold og diskriminering (både fra egne og andre miljøer), psykiske helseproblemer mv.

I høringen fremkommer det mye bra rundt likestilling mellom kjønnene mann og kvinne og hvordan representasjon i styrer og verv skal gjennomføres med minst 40 % kvinner. Likevel savner vi et slikt fokus på hvordan tros- og livssynssamfunnet kan jobbe antidiskriminerende innad i sitt samfunn og hvilke krav som kan stilles til tros- og livssynssamfunn for å sikre at de ikke diskriminerer. Mennesker som bryter med rådende normer for kjønn og seksualitet opplever ofte diskriminering begrunnet med tro eller livssyn. Dette er former for diskriminering vi mener at det i høringen og i arbeidet med loven burde blitt viet langt mer plass.

Videre er rådet godt kjent med at når det gjelder diskriminering basert på brudd på rådende normer for kjønn- og seksualitet, kan diskriminering/hets foregå internt i tros- og livssynssamfunn eller fra personer som legitimerer sine uttalelser ut fra religiøs overbevisning og ytringsfrihet.

Barn og unge

Skeive barn og barn av skeive opplever diskriminering fra ledende personer i religiøse samfunn og av disse samfunnene i sin helhet. Flere tros- og livssynssamfunn anerkjenner ikke kjønns- og seksualitetsmangfoldet. Å være ung og skeiv i slike samfunn medfører et stort press og i verstefall grov diskriminering og omsorgssvikt. Høringen og lovforslaget må gå lenger i å beskytte skeive barn og barn av skeive i møte med tros- og livssynssamfunn som ikke

anerkjenner forskjellige former å leve på eller forskjellige seksuelle identiteter og kjønnsidentiteter. Vi viser her til lovforslaget som er under behandling om forbud mot konverteringsterapi, der forskjellige tros- og livssynssamfunn og aktører som er tilknyttet disse ofte nevnes som mulige aktører for slik konverteringsterapi.

Vekting av menneskerettigheter vs. lovlig forskjellsbehandling i likestillings- og diskrimineringsloven

Vektingen av religions- og livssynsfrihet og retten til ikke-diskriminering er et tema vi savner mer drøftelse av. Høringen har klare og gode drøftinger av avveiningen mellom forskjellige hensyn når det gjelder diskriminering av kvinner. Dette mener vi er bra. Likevel mener vi at andre diskrimineringsgrunnlag må vies mer plass og at religionsfriheten ikke kan gi rett til å diskriminere. Retten til å tro omfatter ikke retten til å diskriminere andre, heller ikke på religiøst grunnlag. Vi mener derfor at diskrimineringslovverket ikke kan settes til side i sin helhet i møte med tros- og livssynssamfunn og religionsfriheten.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 6 slår fast at forskjellsbehandlingen ikke er i strid med forbudet i § 6 når den

- a. har et saklig formål
- b. er nødvendig for å oppnå formålet og
- c. ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles.

Forskjellsbehandlingen må videre være nødvendig for religionsutøvelsen. Tros- og livssynsfriheten innebærer ikke bare retten til fri religionsutøvelse, men også frihet fra å bli pålagt en bestemt religion.

I forarbeidene til loven fremgår det at forskjellsbehandling som er religiøst begrunnet oppfyller kravet til saklig formål. For at en handling skal være religiøst begrunnet, må det dreie seg om forhold som har nær sammenheng med selve religionsutøvelsen. Hva som skal anses som religionsutøvelse må bedømmes ut fra det enkelte trossamfunns lære. Forskjellsbehandling som er begrunnet i fordommer og stereotype oppfatninger eller praksis, kultur eller tradisjon i tros- og livssynssamfunnet – og som ikke er religiøst forankret – utgjør ikke lovlig forskjellsbehandling.

Eksempler på utfordringer kan f.eks. være når man har en religion der trossamfunnet eller trossamfunnets lære mener at homofili er synd og at den som gjør homoseksuelle handlinger bør bli ekskludert fra samfunnet. Rådet oppfatter ikke slik eksklusjon eller diskriminering som noe som faller under "saklige formål" eller som "ikke er uforholdsmessig inngripende." For troende er retten til å være med i trossamfunnet og utøve sin religion sammen med andre troende ofte en helt grunnleggende del av religionsutøvelsen, og er slik i kjernen av religionsfriheten. Å bli ekskludert på grunnlag av hvem man er blir et uforholdsmessig inngrep i den enkeltes trosfrihet, i tillegg til retten til frihet fra diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Trossamfunns størrelse for å få innvilget støtte

Rådet kan støtte mange av regjeringens begrunnelser for å øke det minimale antallet medlemmer et tros- eller livssynssamfunn skal ha for å kvalifisere for statlig støtte. Rådet ser imidlertid at dette kan slå urimelig ut for små trossamfunn, som drives etter gode prinsipper og med lang tradisjon i Norge, slik som det mosaiske trossamfunn i Trondheim. Det samme gjelder for små buddhistiske trossamfunn, der det er forskjeller i lærespørsmål og religionsutøvelse som gjør at det ikke er aktuelt å slå sammen med et annet samfunn for å nå den nødvendige størrelsen. Rådet foreslår derfor at man heller finner en annen måte å sikre at trossamfunn som gis støtte har den nødvendige struktur og soliditet som er ønskelig for en organisasjon som mottar statsstøtte. Rådet vil bemerke at det ikke er åpenbart at det er enklere å føre tilsyn med bruken av tilskuddet når det gis til en paraplyorganisasjon som fordeler til flere underliggende samfunn, enn når det enkelte samfunn selv må gjøre rede for bruken av mottatte midler. Heller ikke blir det mulig å sikre at det enkelte underliggende tros- eller livssynssamfunn følger de fastsatte krav om likestilling mellom kjønnene og ikke-diskriminering, når den som søker er et overordnet paraplyorgan.

Vennlig hilsen

Marit Bjerke

Rådsleder